

Konjšček, studenec za napajanje konjev.
Foto: Valentin Skubic, Višnja Gora, 2011

Konjski hlev s skednjem za seno.
Foto: Valentin Skubic, Višnja Gora, 2011

STARA FURMANSKA GOSTILNA PRI KAMENČANU V VIŠNJI GORI

Po stari državni cesti med Novim mestom in Ljubljano je svoj čas skozi Višnjo Goro vodila poštarstva in pozneje, ko se je razvilo prevažanje tovorov po cestah, tudi pomembna trgovska furmanska pot vse iz Panonije, od Siska, Karlovca, Metlike in Novega mesta proti Ljubljani in naprej proti Trstu. Višnja Gora leži tik pred večjo vzpetino, imenovano Višnjanski klanec, ki se nadaljuje skozi osem km dolgo, samotno, še danes neposeljeno gozdnato območje, imenovano Stehan. Ker so se konjske vprege na klanecu spopadale z večjimi napori, se je tod razvijalo »furajtanje« (dodatne konjske vprege do vrha stehanskih klanecov) ali potiskanje tovorov s pomočjo močnejših mož. Tako je tik pred začetkom Višnjanskega klanca nastala domačija, ki je dobila domače ime Pri Rinežu. Domači so ročno pomagali riniti tovor v klanec. Kak kilometer pred začetkom klanca pa je že na robu samega mesta Višnja Gora obratovala furmanska gostilna Pri Kamenčanu, kjer so furmani tudi prenočevali, se odpočili in okrepcali, odpočili in napojili pa so tudi svoje konje. Tik pred omenjeno gostilno je izpod hriba s starim gradom v Višnji Gori izviral hladen studenec, kjer so furmani napajali konje; studenec je zato dobil ime Konjšček.

Domače ime Kamenčan (priimek rodovine je Zupančič) je gostilna dobila, ker so še pred njenim nastankom že v začetku 15. stoletja iz hriba pod gradom tu kopali kamenje. Meščani so z njim zgradili novo naselje, ko so se preselili iz poprej nižje ležečega Starega trga. S kopanjem kamenja se je prostor ob cesti širil, na njem je pozneje, v drugi polovici 17. stoletja, nastala solidno zidana manjša stavba (gostilna) z nekaj prenočišči in več gospodarskimi poslopji (hlev za konje, skedenj za seno in obsežna klet, deloma vkopana v sam grajski hrib). Stavba na fotografiji je novejšega datuma; na podbojih vhodnih vrat je letnica 1898. Graditelj nove stavbe, Josip Zupančič, je kmalu za tem umrl, vodenje nove gostilne pa je za 30 let prevzela njegova vdova Marija. Studenec, imenovan Konjšček, v Višnji Gori je star

več stoletij. Pozneje so ga Višnjani tudi obzidali in pokrili ter ob njem postavili kamnite klopi, na katerih je menda v poletni vročini zasedal tudi mestni svet.

Furmani so v gostilni Kamenčan prenočevali ne samo, da bi si odpočili, ampak tudi zaradi varnosti, saj so v stehanskih gozdovih furmane ponoči pogosto napadali razbojniki. Po pripovedih so v zgodnejših časih to počeli celo obubožani višnjegorski fevdalci, ker jih s cesarskega dvora na Dunaju po bitki pri Sisku niso več izdatneje podpirali. Po bitki je nevarnost turških vpadov na Kranjsko v veliki meri prenehala in višnjegorski plemiči so za dunajski dvor že odslužili svoje; bili so predvsem bojovniki. Albert Višnjegorski je že v 13. stoletju potisnil hrvaško upravo iz Bele krajine in postavil slovensko mejo na Kolpi, Žiga Višnjegorski pa je leta 1593 skupaj z Andrejem Turjaškim odločilno sodeloval v bitki s Turki pri Sisku.

Po prenehanju turških vpadov se je začelo razvijati meščanstvo. Višnja Gora je zaradi številnih sejmov gospodarsko cvetela, vendar so meščani fevdalce gledali postrani, ker so bili po upravni strani še vedno nadrejeni meščanstvu. Iz teh časov izvira tudi simbolni višnjanski polž, ki naj bi ga višnjegorski plemiči podarili mestu Višnja gora. Morda ga niso ravno podarili, ampak so ga mestu zaradi vse slabših dohodkov iz tlačanstva celo prodali. Alojz Zupančič se je v poznih tridesetih letih 20. stoletja po prevzemu gostilne lotil zastopstva Pivovarne Laško in je začel na Dolenjsko po gostilnah uvajati tudi pitje piva. Poprej so na Dolenjskem po gostilnah prevladovala dolenjska vina (modra frankinja, cviček, metliška črnina), uvažali pa so tudi primorska vina (najbolj znan je bil beli vipavec). Primorska vina so bila dosti močnejša od dolenjskih, in znano je, da so se fantje v gostilnah (v Višnji Gori je bilo v tistih časih najmanj devet gostiln), kjer so točili tudi vipavca, pogosteje stekli kot v drugih gostilnah.

Gostilna pri Kamenčanu se je pozneje, ko je furmanstvo po izgradnji dolenjske železnice leta 1894 počasi prenehalo, razvila v

* Dr. Valentin Skubic, veterinar, doktor znanosti, univerzitetni profesor v p. 1000 Ljubljana, Malči Belič 19, E-naslov: valentin.skubic@guest.arnes.si

Leta 1898 so na mestu prejšnje zgradili gostilno z velikim gostilniškim prostorom in prenočišči za furmane.
Foto: Valentin Skubic, Višnja Gora, 2011

obrtniško gostilno. V Višnji Gori se je v 19. in tudi še v začetku 20. stoletja za potrebe sejmov razvijalo obrtništvo. Največ je bilo čevljarjev, manjkalo pa ni niti nožarjev, krojačev in podobnih obrtnikov. Vse, kar se je dalo prodati na sejmih, so pridno izdelovali višnjanski obrtniki. Kamenčanova gostilna je postala znana po obrtniških veselicah (posebno slovesno in hrupno so slavili pusta), kar se je v Višnji Gori ohranilo vse do konca druge svetovne vojne. Pozneje je obrtništvo v mestu naglo zamrlo.

Kamenčanova gostilna, ena najstarejših v Višnji Gori, je živetarila še nekaj let po drugi svetovni vojni, nato pa so jo zaprli. Temu je botrovalo splošno zamiranje poslovnega življenja v mestu, svoje pa je zaprtju te častitljive višnjanske gostilne dodalo rivalstvo, ki je izviralo še iz časa pred drugo svetovno vojno, ko je na vrhu Višnjanskega klanca začela obratovati Jurjeva gostilna (priimek Novljan). Ta je postala predvsem izletniška nedeljska točka za Višnjane. Ker so imeli pri hiši dobre harmonikarje, je začela organizirati tudi nedeljske plesne. Dokončnemu zaprtju Kamenčanove gostilne v Višnji Gori pa je botroval dogodek, ko

Rodbina Kamenčanovih s staro materjo Marijo (sedi) in z njenim sinom Alojzom (v drugi vrsti z brki).
Foto last Majde Šifrer, Kranj

gospodar Lojze ni hotel sneti razpela v glavnem gostilniškem prostoru. Novi povojni oblasti to ni bilo všeč in so ga kaznovali z odvzemanjem gostilniške licence.

Danes spomeniško zaščitena Kamenčanova gostilna v Višnji Gori sameva in najbrž propada, potomci stare Kamenčanove rodbine pa so se razkropili po vsej Sloveniji.

Viri

Sogovornik 1: Lojze Zupančič, večkratni telefonski pogovori v letih 2010–2012.

Sogovornik 2: Majda Šifrer, roj. Zupančič, dvakratni pogovor na domu avtorja prispevka v letu 2011.

ZOREC, Ivan: *Beli menihi: Povest iz prve polovice XII. stoletja; Knj. 1; Ustanovitev samostana*. Celje: Družba sv. Mohorja, 1932.

ZOREC, Ivan: *Stiški svobodnjak: Povest iz druge polovice XV. stoletja*. Celje: Družba sv. Mohorja, 1934.

ZOREC, Ivan: *Stiški tlačan: Povest iz druge polovice XVI. stoletja*. Celje: Družba sv. Mohorja, 1935.